

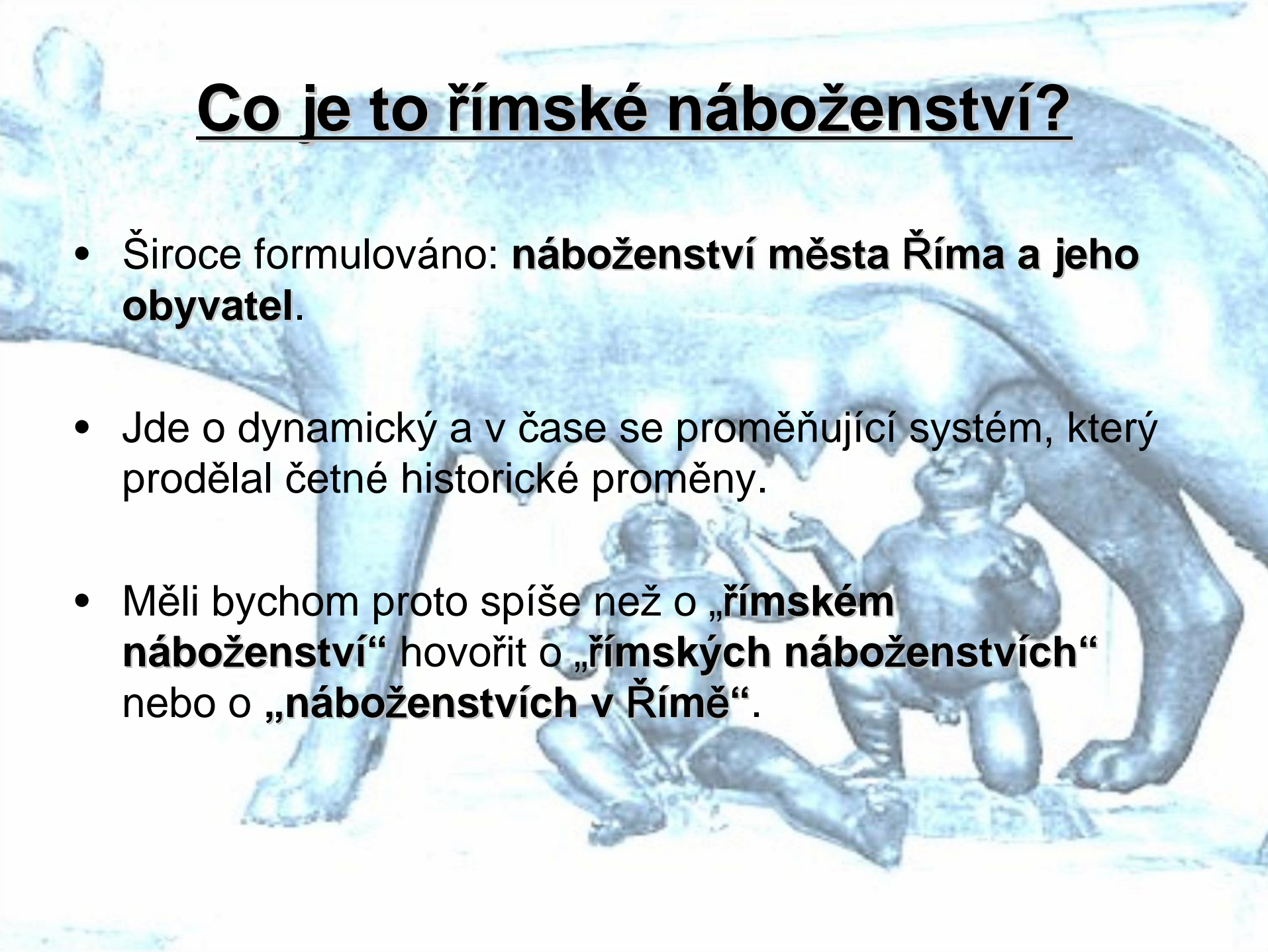
Římské náboženství

I. Římské náboženství – základní charakteristika

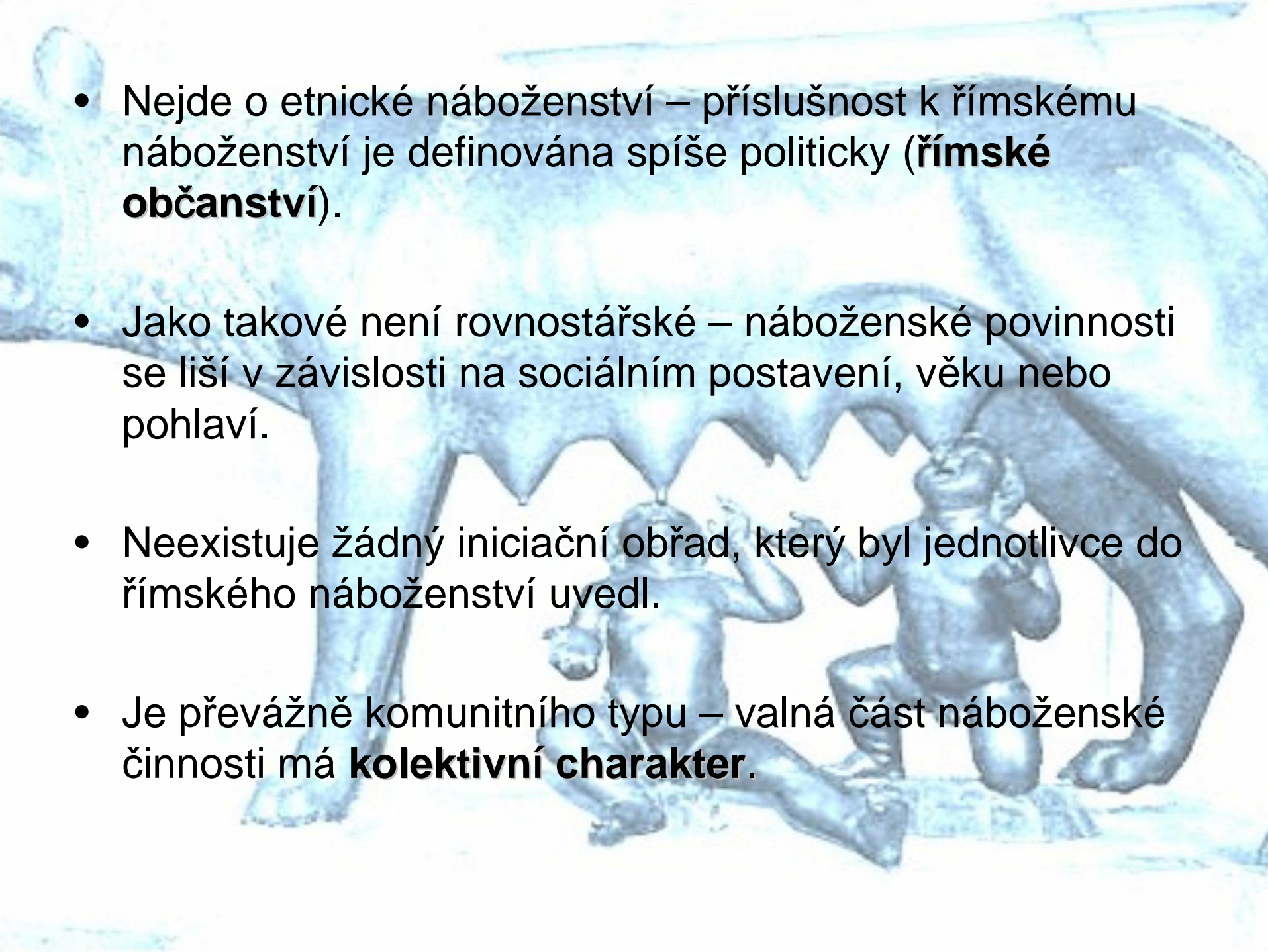

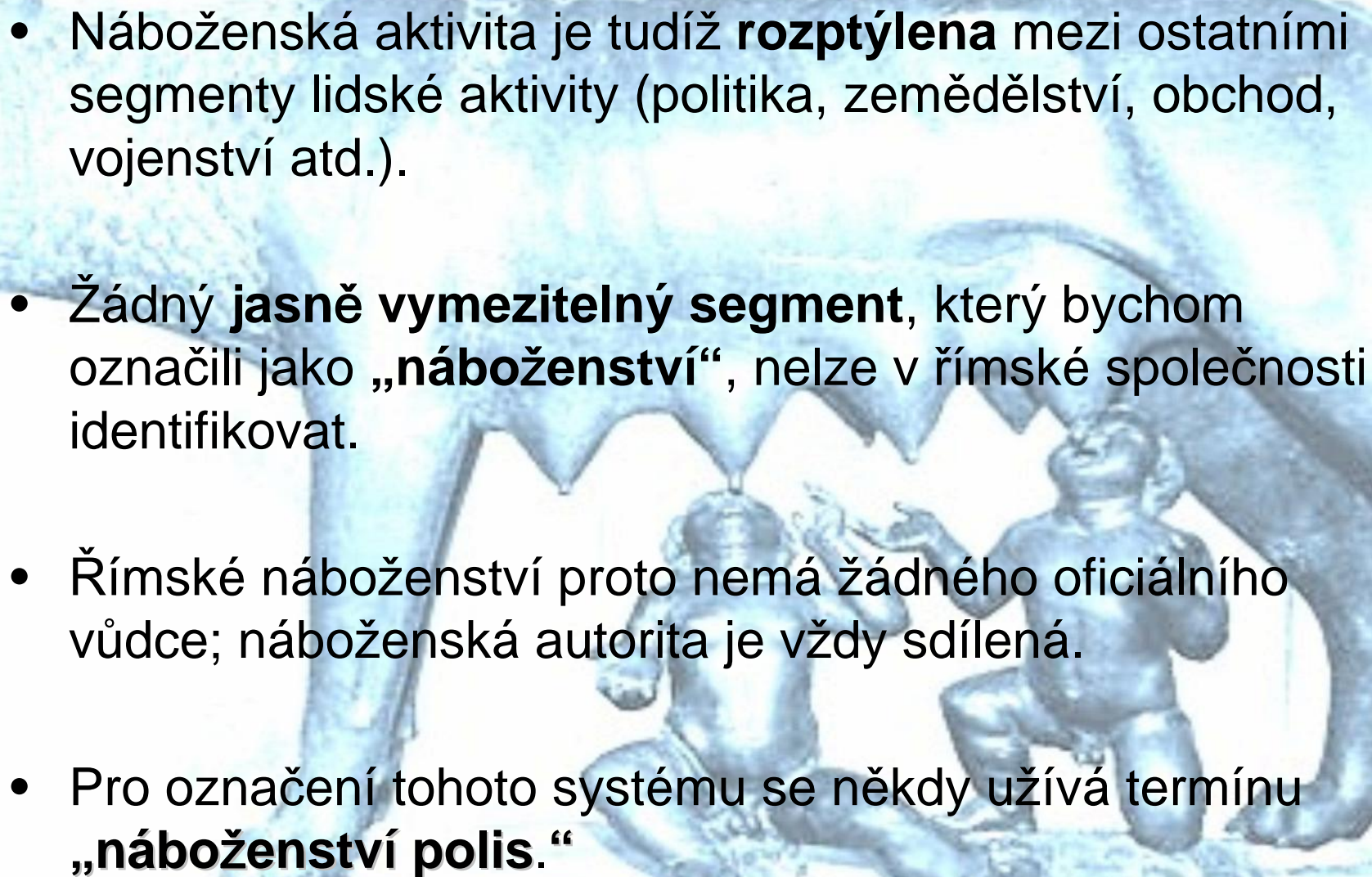
Co je to římské náboženství?

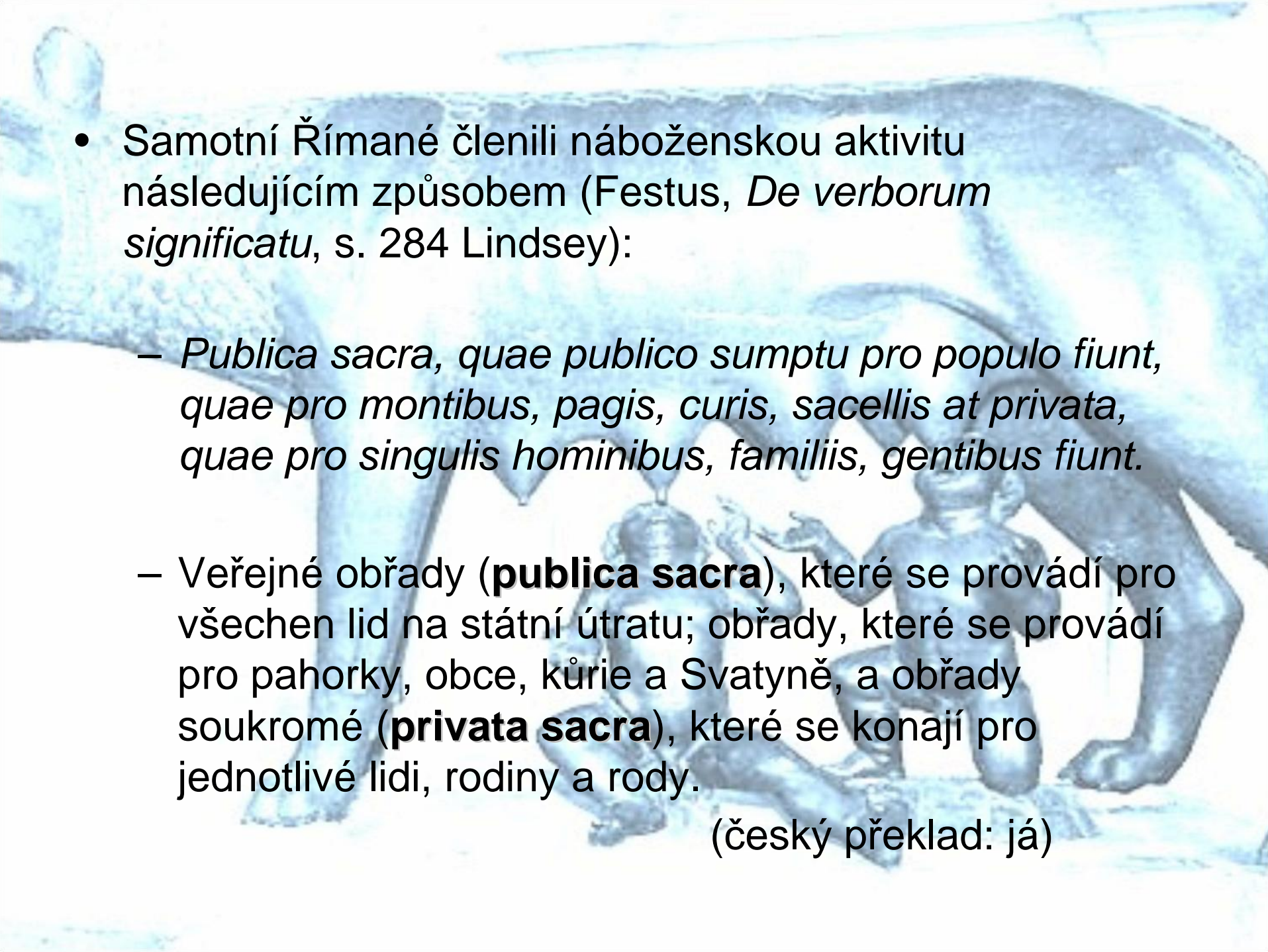
- Široce formulováno: **náboženství města Říma a jeho obyvatel.**
- Jde o dynamický a v čase se proměňující systém, který prodělal četné historické proměny.
- Měli bychom proto spíše než o „římském náboženství“ hovořit o „římských náboženstvích“ nebo o „náboženstvích v Římě“.

- Nejde o etnické náboženství – příslušnost k římskému náboženství je definována spíše politicky (**římské občanství**).
- Jako takové není rovnostářské – náboženské povinnosti se liší v závislosti na sociálním postavení, věku nebo pohlaví.
- Neexistuje žádný iniciační obřad, který byl jednotlivce do římského náboženství uvedl.
- Je převážně komunitního typu – valná část náboženské činnosti má **kolektivní charakter**.

-
- Náboženská aktivita je tudíž **rozptýlena** mezi ostatními segmenty lidské aktivity (politika, zemědělství, obchod, vojenství atd.).
 - Žádný **jasně vymežitelný segment**, který bychom označili jako „**náboženství**“, nelze v římské společnosti identifikovat.
 - Římské náboženství proto nemá žádného oficiálního vůdce; náboženská autorita je vždy sdílená.
 - Pro označení tohoto systému se někdy užívá termínu „**náboženství polis.**“

-
- Samotní Římané členili náboženskou aktivitu následujícím způsobem (Festus, *De verborum significatu*, s. 284 Lindsey):

- *Publica sacra, quae publico sumptu pro populo fiunt, quae pro montibus, pagis, curis, sacellis at privata, quae pro singulis hominibus, familiis, gentibus fiunt.*
- Veřejné obřady (**publica sacra**), které se provádí pro všechen lid na státní útratu; obřady, které se provádí pro pahorky, obce, kúrie a Svatyně, a obřady soukromé (**privata sacra**), které se konají pro jednotlivé lidi, rodiny a rody.

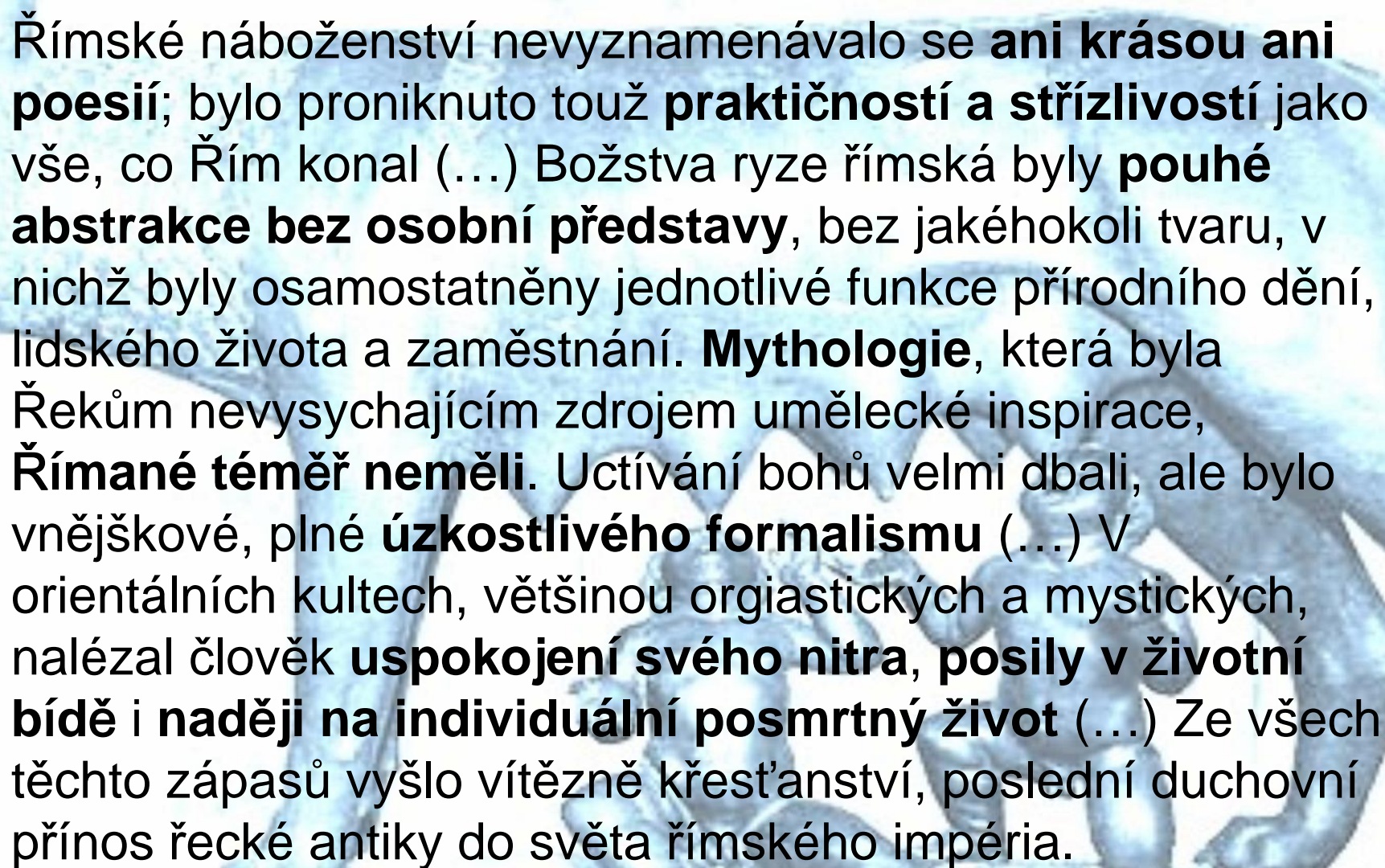
(český překlad: já)

„Římské náboženství“ a „náboženství“ jako moderní evropský koncept

- Římské pojetí náboženství se s jeho moderním evropským protipólem kryje **jen částečně**.

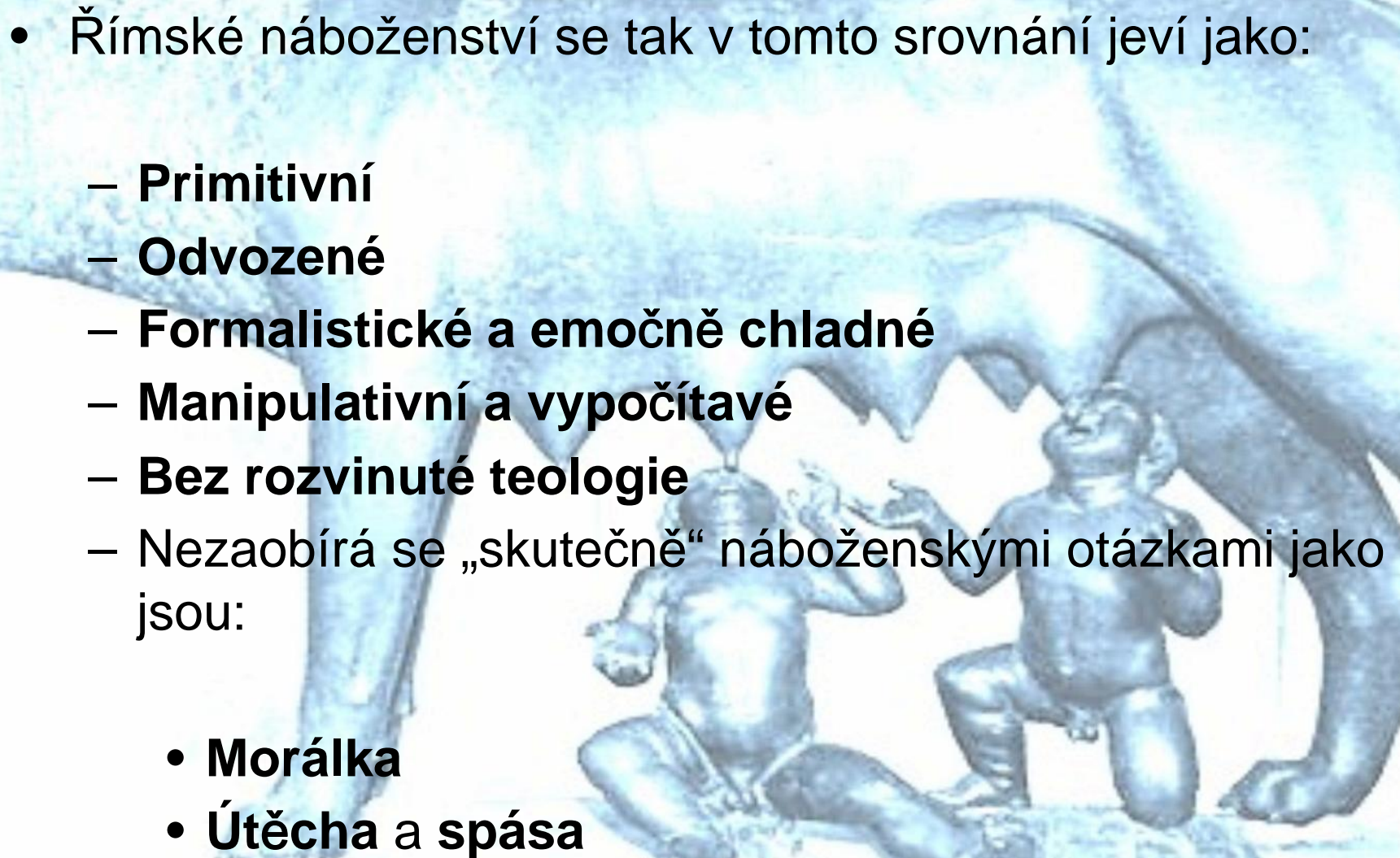
religio ≠ náboženství (v běžném evropském chápání)

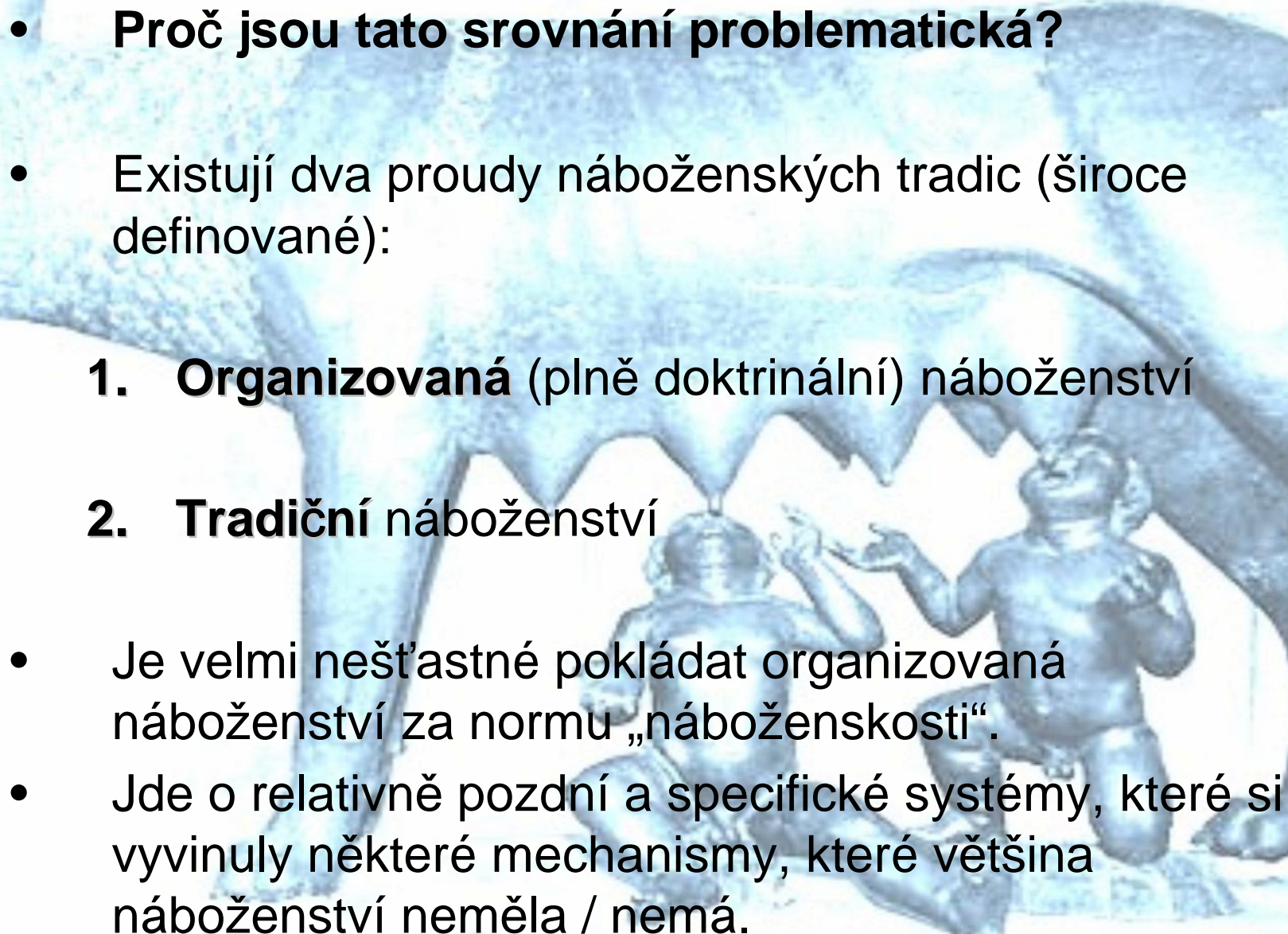
- Římské náboženství se nachází ve velmi nešťastném postavení a dějiny jeho studia jsou velmi problematické:
 - „Nechtěné dítě“ evropské náboženské tradice se dvěma sourozenci, se kterými je srovnáváno, s „tragickými“ důsledky:
 - **Řecké náboženství** (mýtus, racionalita, cit pro krásu)
 - **Křesťanství** (emoční vřelost a opravdovost, morálka, spása)

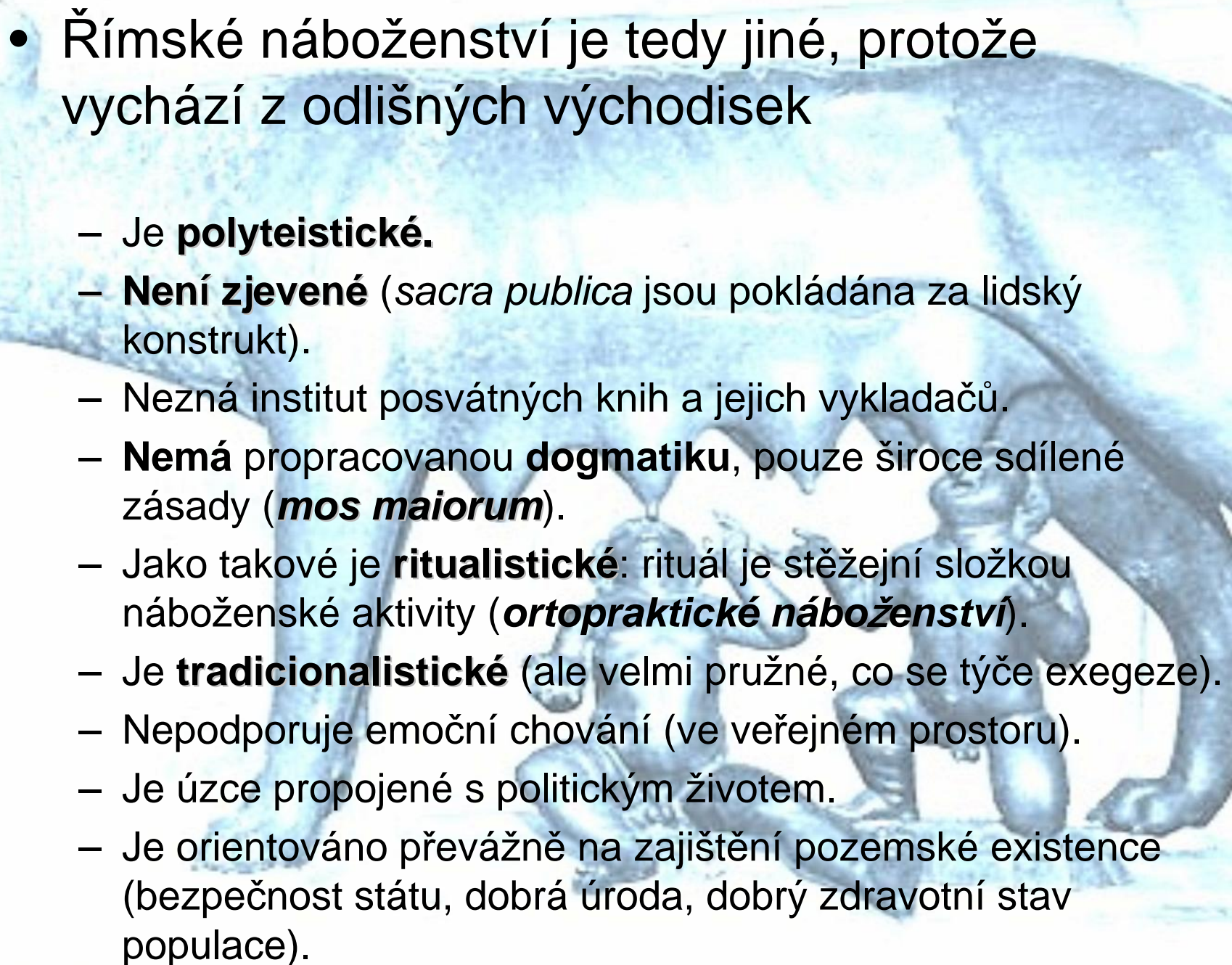

Římské náboženství nevyznaovalo se **ani krásou ani poesíí**; bylo proniknuto touž **praktičností a střízlivostí** jako vše, co Řím konal (...). Božstva ryze římská byly **pouhé abstrakce bez osobní představy**, bez jakéhokoli tvaru, v nichž byly osamostatněny jednotlivé funkce přírodního dění, lidského života a zaměstnání. **Mythologie**, která byla Řekům nevysychajícím zdrojem umělecké inspirace, **Římané téměř neměli**. Uctívání bohů velmi dbali, ale bylo vnějškové, plné **úzkostlivého formalismu** (...). V orientálních kultech, většinou orgiastických a mystických, nalézal člověk **uspokojení svého nitra, posily v životní bídě i naději na individuální posmrtný život** (...). Ze všech těchto zápasů vyšlo vítězně křesťanství, poslední duchovní přínos řecké antiky do světa římského impéria.

Ferdinand Stiebitz, *Stručné dějiny římské literatury*, Praha 1977 [1938], s. 65-66.

-
- Římské náboženství se tak v tomto srovnání jeví jako:
 - Primitivní
 - Odvozené
 - Formalistické a emočně chladné
 - Manipulativní a vypočítavé
 - Bez rozvinuté teologie
 - Nezaobírá se „skutečně“ náboženskými otázkami jako jsou:
 - Morálka
 - Útěcha a spása

-
- **Proč jsou tato srovnání problematická?**
 - Existují dva proudy náboženských tradic (široce definované):
 - 1. Organizovaná** (plně doktrinální) náboženství
 - 2. Tradiční** náboženství
 - Je velmi nešťastné pokládat organizovaná náboženství za normu „náboženskosti“.
 - Jde o relativně pozdní a specifické systémy, které si vyvinuly některé mechanismy, které většina náboženství neměla / nemá.

-
- Římské náboženství je tedy jiné, protože vychází z odlišných východisek
 - Je **polyteistické**.
 - **Není zjevené** (*sacra publica* jsou pokládána za lidský konstrukt).
 - Nezná institut posvátných knih a jejich vykladačů.
 - **Nemá** propracovanou **dogmatiku**, pouze široce sdílené zásady (*mos maiorum*).
 - Jako takové je **ritualistické**: rituál je stěžejní složkou náboženské aktivity (**ortopraktické náboženství**).
 - Je **tradicionalistické** (ale velmi pružné, co se týče exegeze).
 - Nepodporuje emoční chování (ve veřejném prostoru).
 - Je úzce propojené s politickým životem.
 - Je orientováno převážně na zajištění pozemské existence (bezpečnost státu, dobrá úroda, dobrý zdravotní stav populace).

1. Axiom (Poslední posvátný předpoklad)

Pax Deorum

2. Motivy

*pietas – impietas; fas – nefas; pius – impius;
rite - inrite atd.*

3. Domény

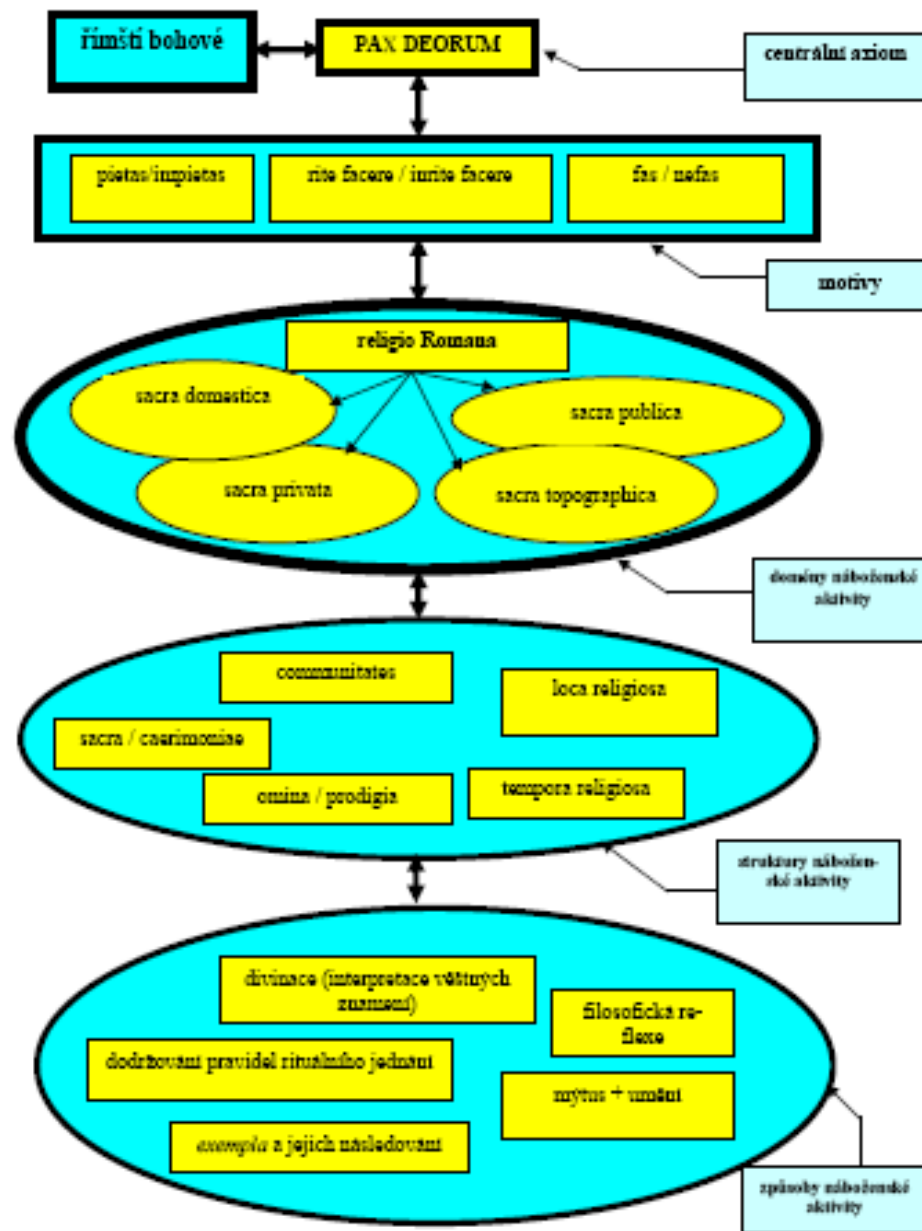
*sacra publica; sacra topographica; sacra privata;
sacra domestica*

4. Struktury

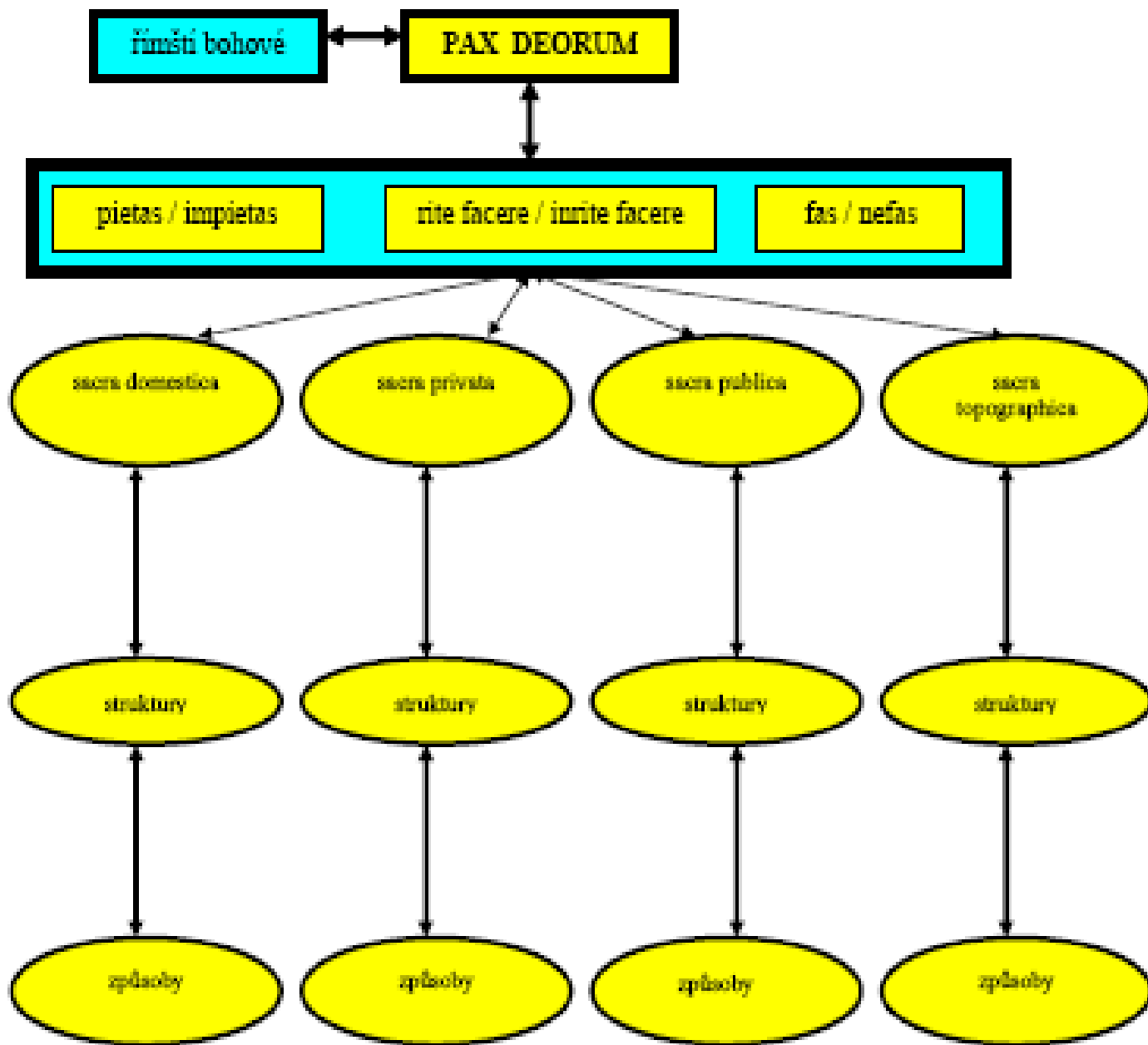
lidé (kněžská kolegia, náboženské komunity), prostor (sakrální topografie), čas (kalendář), panteon (bohové a bohyně)

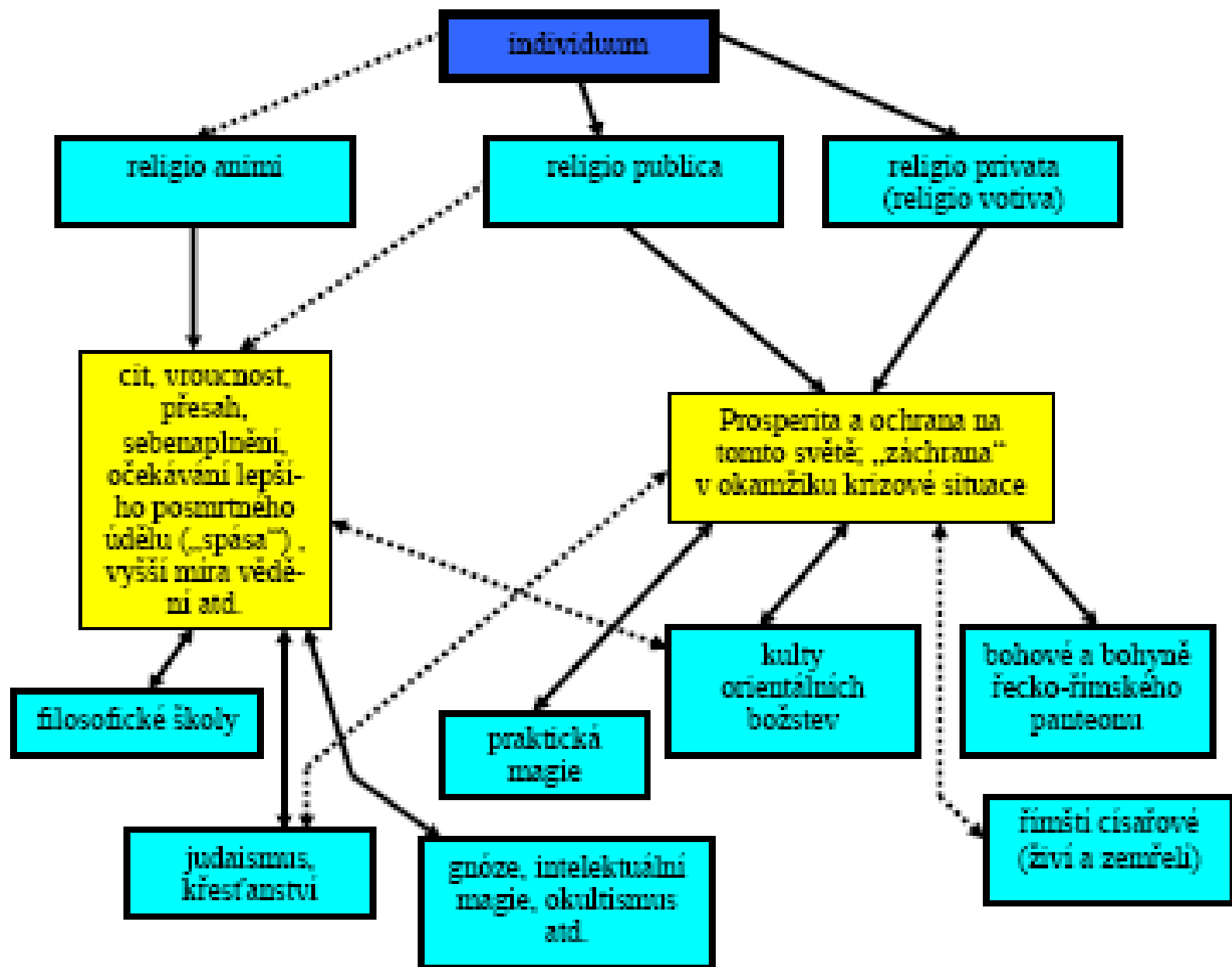
5. Způsoby

rituální činnost; mýtus; morální pravidla (pravidla jednání – *exempla*); divinace (věšebný systém)

Obr. 2. Strukturální popis římského náboženství.

Obr. 4. Cíle jedince v rámci římského náboženství.